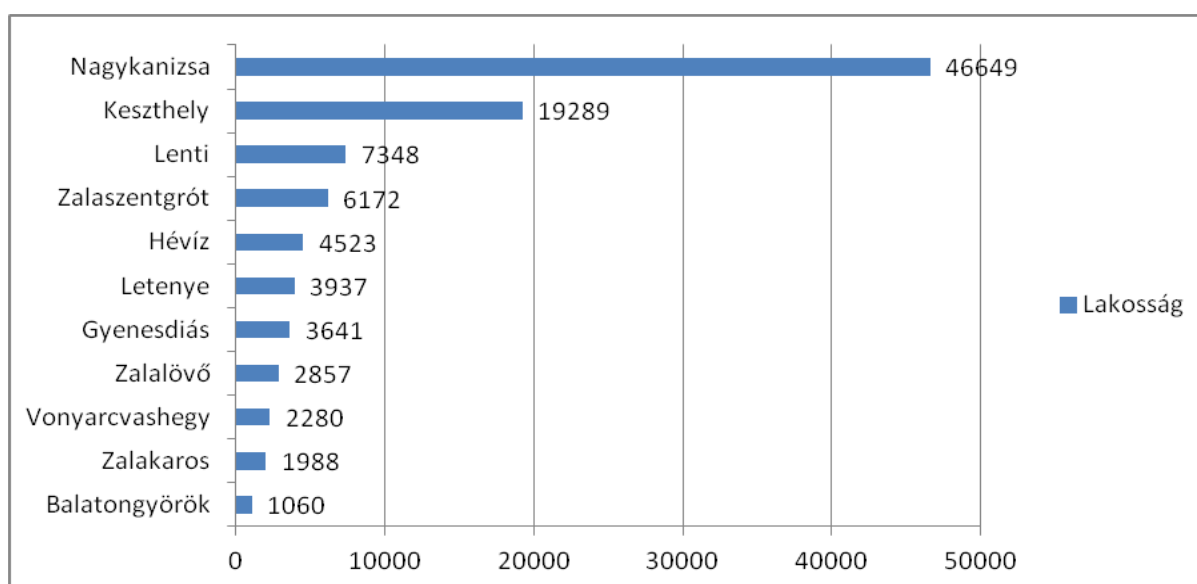

ZALA MEGYE NYILVÁNOS TELEPÜLÉSI KÖNYVTÁRAINAK HELYZETE A 2019. ÉVI BESZÁMOLÓK ALAPJÁN

I. Bevezetés

Az aprófalvas településszerkezetű Zala megyének összesen 258 települése van, ebből 12 településen van nyilvános könyvtár (beleértve a megyeszékhelyen működő megyei hatókörű városi könyvtárat is), a többi 246 településen könyvtári információs és közösségi hely működik. Jelen tanulmány a 11 városi és községi nyilvános könyvtár beszámolóinak alapján készült, kiemelve a legfontosabb szempontokat.

A nyilvános települési könyvtárat működtető önkormányzatok között az 5000 lakos alatti települések száma Zala megyében összesen 7 (ebből 4 város: Hévíz, Letenye, Zalakaros, Zalalövő és 3 község: Balatongyörök, Vonyarcvashegy, Gyenesdiás), amelyek lakosságszám alapján a KSZR szolgáltatást is igényelhetnék a megyei hatókörű városi könyvtártól. Az 5001-10000 lakosú városok száma 2 (Lenti és Zalaszentgrót), ezen kívül 1 város (Keszthely) tartozik a 15001-25000 lakosú és 1 város (Nagykanizsa) a 40001-65000 lakosú kategóriába.

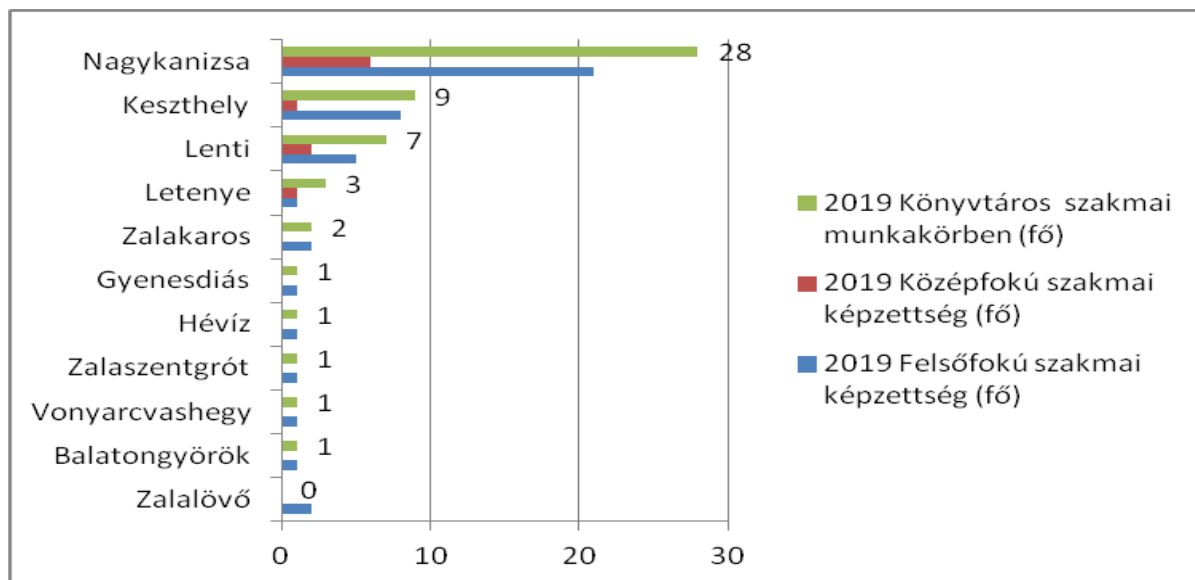

A három legnagyobb város (Nagykanizsa, Keszthely, Lenti) könyvtára önálló nyilvános könyvtárként működik, a többiek többfunkciós, összevont intézményként működnek (művelődési ház/közösségi ház és könyvtár). Iskolai könyvtári feladatot Zalakaros város nyilvános könyvtára lát el.

A könyvtárak a beszámolóikban kérésünknek megfelelően szöveges magyarázatokkal egészítették ki a táblázatok adatait. Volt, aki fényképpel is dokumentálta a könyvtári terek, a könyvtári bútorok állapotára vonatkozó megállapításait. A többfunkciós intézmények közül Gyenesdiás a közművelődési és a könyvtári tevékenységet összekapcsolva készítette el a beszámolót, a többiek csak a könyvtári tevékenységről írtak. SWOT analízist Gyenesdiás, Lenti, Letenye, Zalakaros, Zalalövő beszámolója tartalmaz.

II. Szervezeti kérdések

A 11 nyilvános települési könyvtárban összesen 54 könyvtáros dolgozott 2019-ben, ebből 28 fő Nagykanizsán. A felsőfokú szakirányú végzettségűek száma 44 fő, a középfokú végzettségűek száma 10 fő.

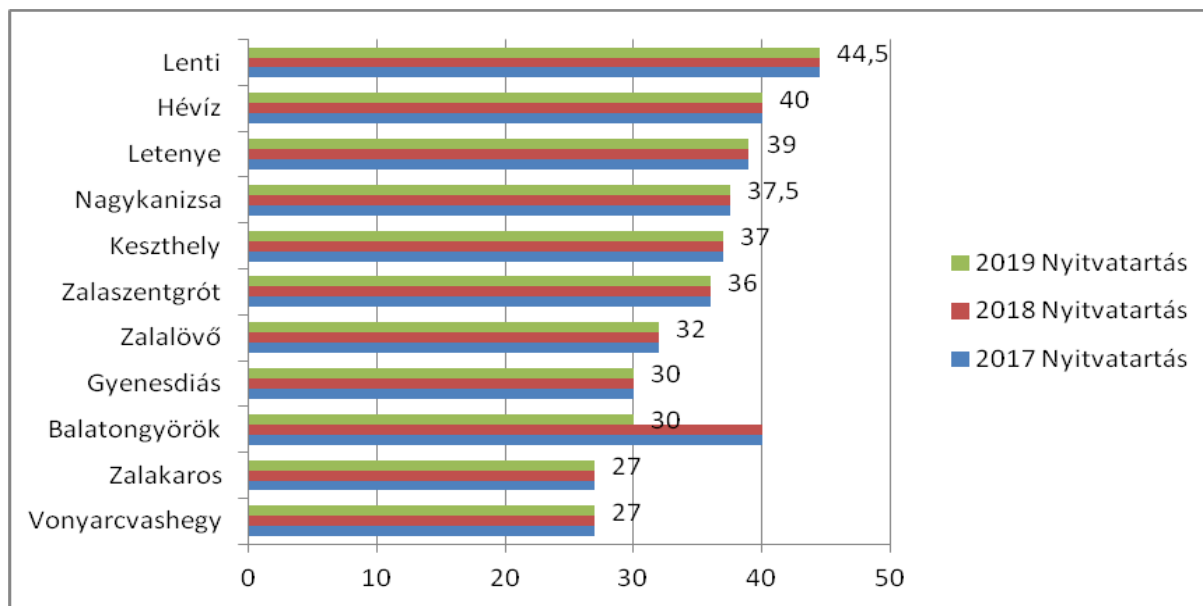
A gyűjtemény nagysága az épület, a berendezés állapota, az eszközellátottság, a kölcsönzési mutatók meghatározó fontosságúak, de az ott dolgozó szakemberek száma az egyik legfontosabb mutató egy könyvtárban. A könyvtáros munkaideje 100 %-át nem töltheti a nyitvatartás biztosításával, mert időt kell szánnia a gyűjteménykezeléssel kapcsolatos feladatok ellátására is. Az egyszemélyes könyvtárakban dolgozó kollégák részvétele szakmai napokon, továbbképzéseken nehezen megoldható.

Figyelembe véve, hogy a települési könyvtárakban 1000 lakosonként minimum 0,5, önálló könyvtárban 1,5 fős személyzet szükséges, további könyvtáros/ok felvétele javasolt Vonyarcvashegyen, Gyenesdiáson, Hévízen, Zalaszentgróton.

III. Szakmai működés

1. Nyitvatartás

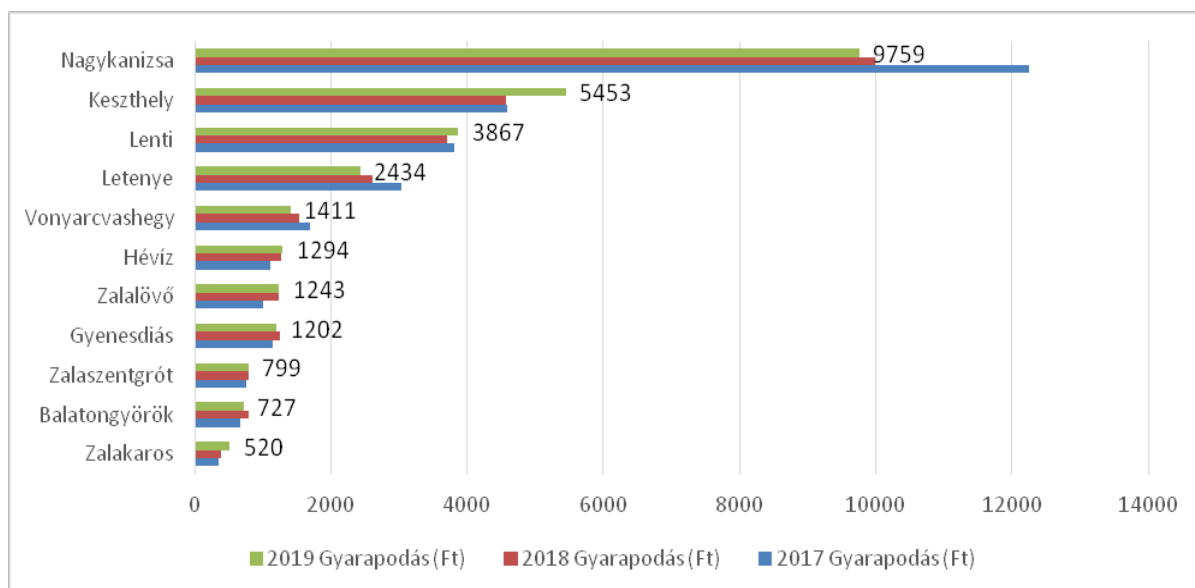
A megyében a lenti könyvtárban a legmagasabb a heti nyitvatartási órák száma, 44,5 óra. Eléri a 40 órát még Hévíz könyvtárának nyitvatartása, a legalacsonyabb pedig Zalakaroson és Vonyarcvashegyen, 27 - 27 óra. Önálló könyvtárak esetében ugyanakkor minimum heti 30 óra nyitvatartás szerepel az ajánlásban. A nyitvatartási időt befolyásolja a könyvtáros személyzet nagysága.

A könyvtárak mindegyike nyitva tart 16 óra után is, így teljesül, hogy munkaidőn túl is elérhetőek a szolgáltatások. Hétvégén a nagyobb könyvtárak általában 4 órát vannak nyitva. Nincs hétvégi nyitvatartása Gyenesdiásnak és Vonyarcvashegynek. A keszthelyi és balatonyöröki könyvtár nyáron strandkönyvtárat is működtet már évek óta.

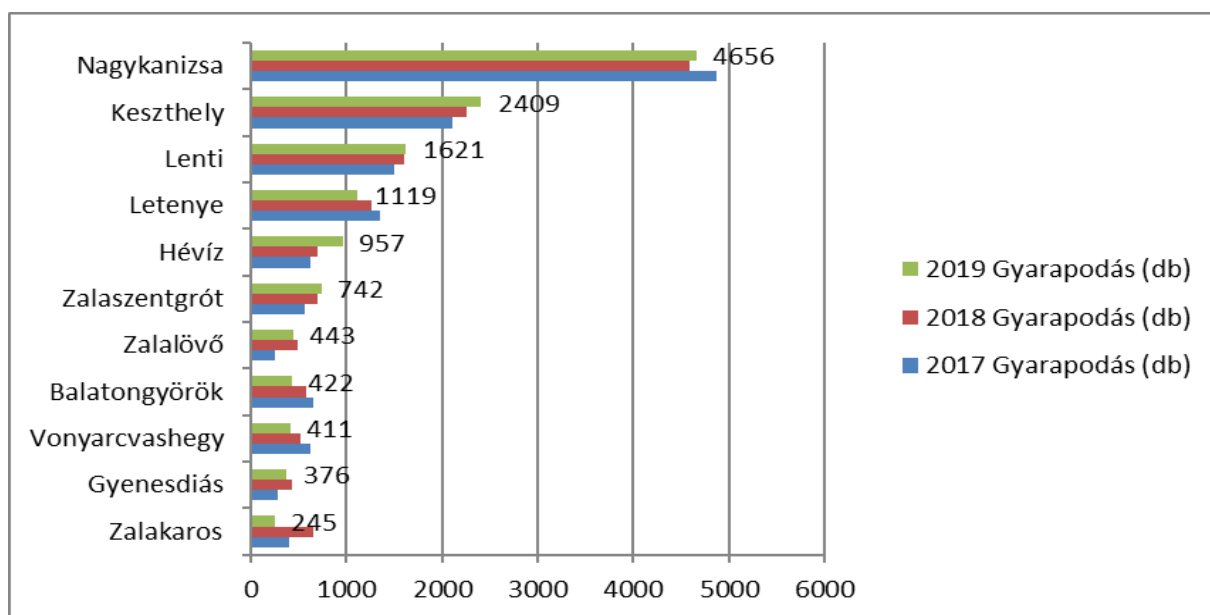
2. Gyűjteményfejlesztés, feltárás, állományvédelem

A megyében még mindig Nagykanizsának a legmagasabb a beszerzési kerete, bár az előző évekhez viszonyítva csökkenést mutat. Az 5001-10000 lakosú 2 település közül Zalaszentgróté nagyon elmarad Lenti könyvtárának dokumentum beszerzési kiadásától, 799 ezer Ft volt 2019-ben. Jóval kevesebb, mint az 5000 lakos alatti kistételepülések beszerzési összegének átlaga. Az 5000 lakos alatti települések között legmagasabb Letenyén, ahol szintén évről évre kevesebb ez az összeg.

MŰHELY

A gyarapodás a darabszámokat tekintve a következőképpen alakult az elmúlt három évben.

Az 1000 lakosra vetített arány árnyaltabb képet mutat. Ebben az összehasonlításban Balatongyörök kiemelkedik az 5000 fő alatti települések sorából, de Letenyének és Hévíznek is magas a gyarapodása.

Települési kategória	Település	1000 lakosra jutó állománygyarapításra fordított összeg (Ft)	1000 lakosra jutó állománygyarapodás (db)
5000 lakos alatti település	Balatongyörök	686 000 Ft	398 db
	Zalakaros	261 000 Ft	123 db
	Vonyarcvashegy	619 000 Ft	180 db
	Zalalövő	435 000 Ft	155 db
	Gyenesdiás	330 000 Ft	103 db
	Letenye	618 000 Ft	284 db
	Hévíz	286 000 Ft	226 db
5001-10000 lakosú település	Zalaszentgrót	129 000 Ft	120 db
	Lenti	526 000 Ft	220 db
15001-25000 lakosú település	Keszthely	283 000 Ft	125 db
40001-65000 lakosú település	Nagykanizsa	209 000 Ft	100 db

A dokumentumtípusokat vizsgálva megállapítható, hogy a beszerzési arányok mindenhol követik a változó igényeket, azaz CD-t, DVD-t egyre kevesebbet veszünk. A vásárlás mellett a dokumentumok gyarapítását segítik a Nemzeti Kulturális Alap pályázatai és az ajándékkönyvek. A könyvtárak többsége a KELLO-tól vásárolja a könyveket, de akad, aki más forrásból, pl. a Bookline-től szerzi be a dokumentumokat.

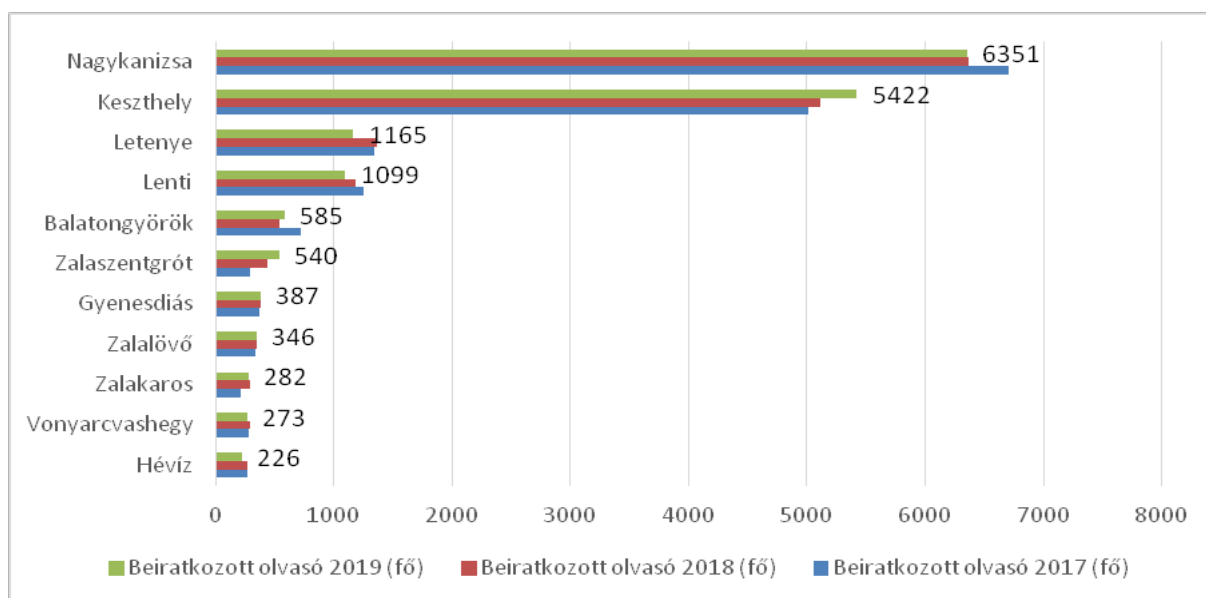
Nagyobb mértékű állományapasztás volt 2019-ben Zalakaroson, Lentiben, de Zalalövön és Nagykanizsán is folytatták a tervszerű állománykivonást. Az apasztást, a korszerű gyűjtemény

kialakítását továbbra is javasoljuk a nyilvános könyvtáraknak, hiszen a legtöbb településen gondot okoz a raktározás, jellemzőek a zsúfolt polcok.

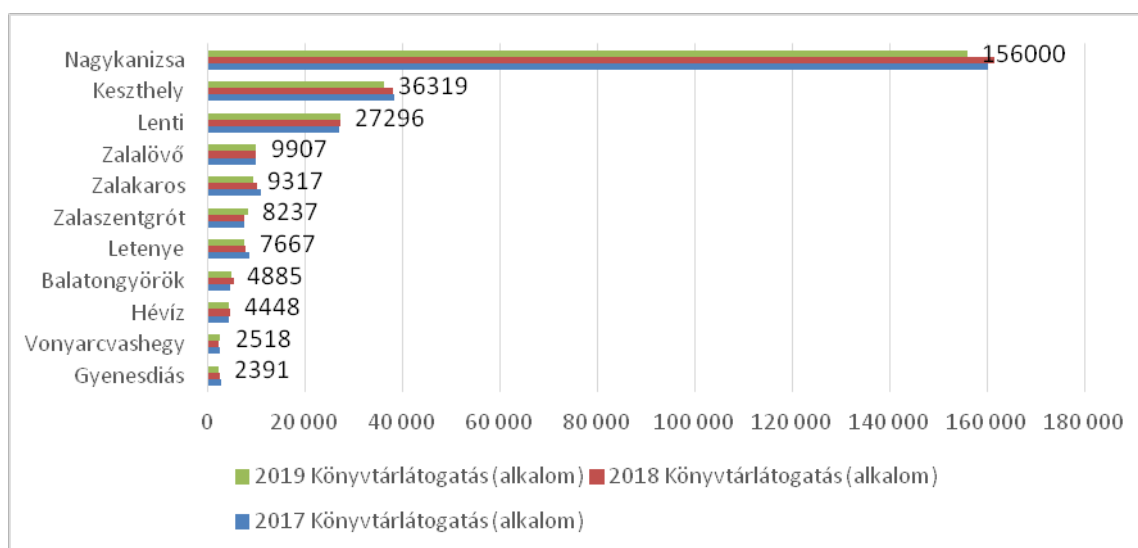
3. Könyvtárhasználat

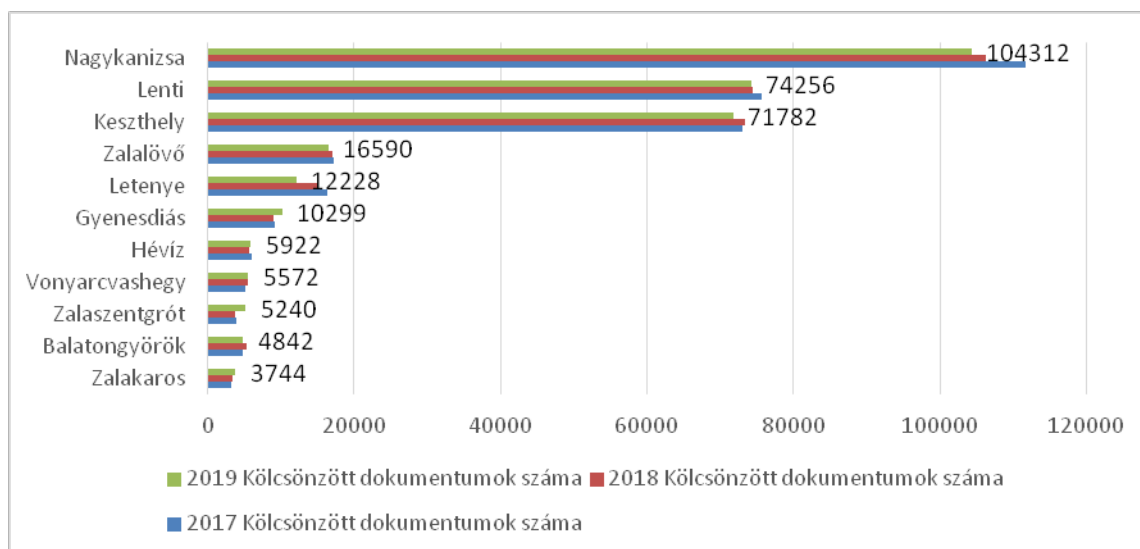
Az elmúlt 3 év legfontosabb könyvtárhasználati mutatóit tartalmazzák az alábbi diagramok. A tavalyi évben a megye 11 nyilvános települési könyvtáraiba összesen 16676 fő iratkozott be, 268985 könyvtári látogatást számoltunk össze, és 314787 db dokumentumot kölcsönöztek az olvasók. A 2018. évi adathoz képest megyei szinten kissé csökkent a beiratkozások és a kölcsönzések száma, de egyes könyvtárakban volt egy kis emelkedés.

Az 5000 fő alatti településeken a *beiratkozások* átlaga 466 fő, ez alatt teljesít Letenye és Balatongyörök kivételével mindegyik település. Ugyancsak nagy a különbség az 5001-10000 fős kategóriában Zalaszentgrót és Lenti adatai között is, de Zalaszentgrót szépen emelte a beiratkozások számok az elmúlt időszakban. A keszthelyi könyvtárban 312 fővel emelkedett a beiratkozottak száma, Nagykanizsán szinte nem változott.

A könyvtárlátogatások számában számottevő változás nem történt.

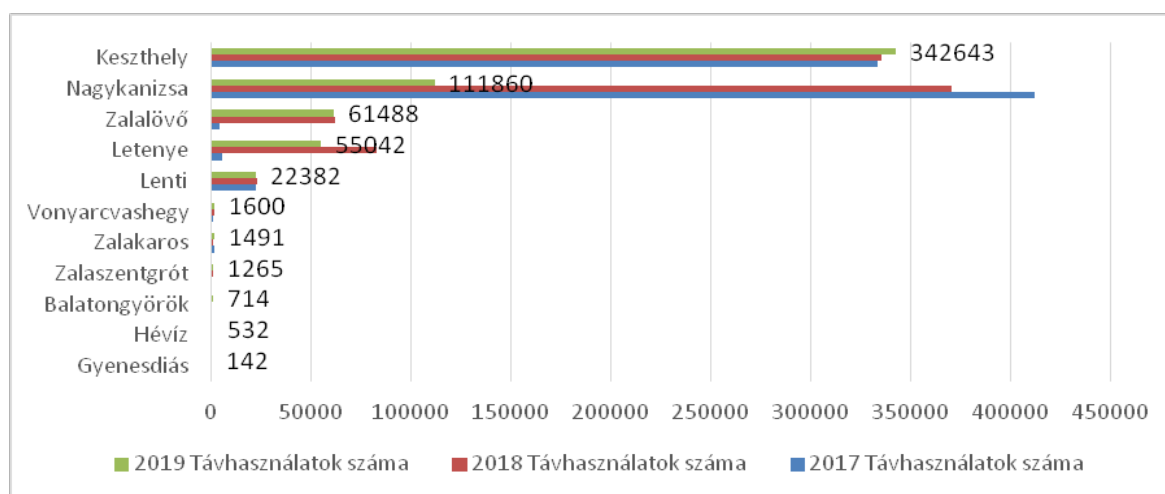
A kölcsönzött dokumentumok éves számának átlaga az 5000 lakos alatti települések nyilvános könyvtáraiban 8456 db, kiemelkedik Zalalövő, Gyenesdiás és Letenye kölcsönzési darabszáma.

A két 5001-10000 fő közötti lakosságú településen a kölcsönzések száma is nagy eltérést mutat. Lentiben 14-szerese a kölcsönzések száma, mint Zalaszentgróton. Ugyanakkor elismerés illeti meg Zalaszentgrótot, mert ez az adat is emelkedő tendenciát mutat, 1500-zal több a kölcsönzésük, mint 2018-ban. Keszthely és Nagykanizsa adatát nem tudjuk a megyében más azonos nagyságú település könyvtárának adatával összehasonlítani, csökkent a kölcsönzéseik száma.

A 11 nyilvános könyvtárban a *könyvtárközi kölcsönzések* emelkedő tendenciát mutatnak. A küldött dokumentumok száma összesen 3174 volt 2019-ben. Egyáltalán nem volt könyvtárközi küldés 7 könyvtárban: Balatongyörök, Zalakaros, Hévíz, Gyenesdiás, Zalalövő, Zalaszentgrót településeken.

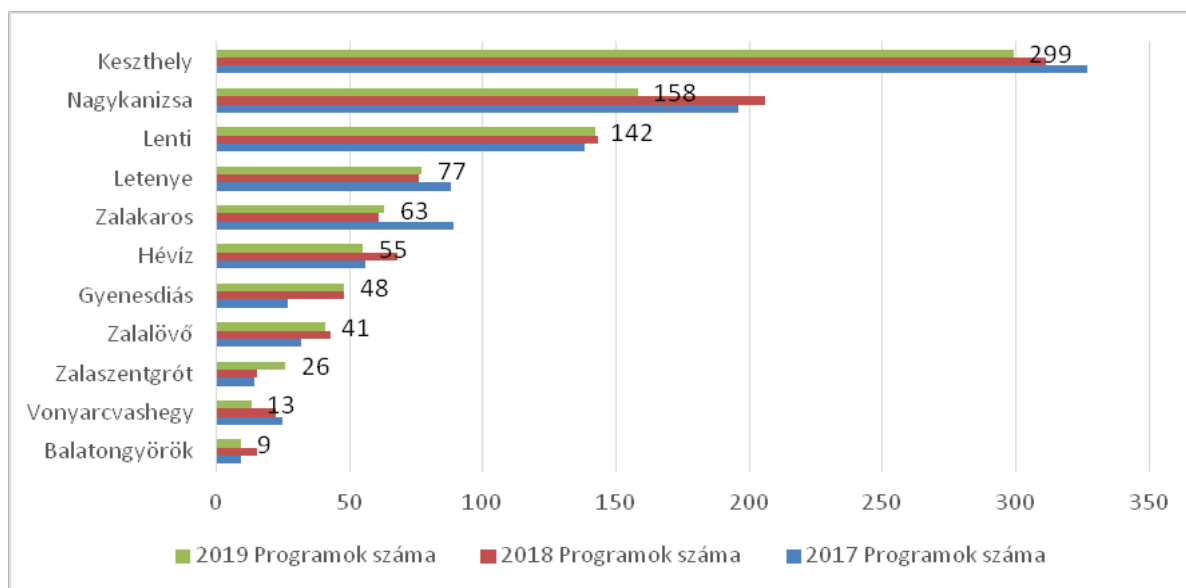
A könyvtárközi kölcsönzésben kapott dokumentumok száma összesen 1323 volt 2019-ben, ez is emelkedett. Egyáltalán nem volt könyvtárközi kapott dokumentum Gyenesdiáson.

A használói mutatók közül még a *távhasználat* lehet érdekes, mint vizsgálandó adat. Az elmúlt évekhez képest helycsere történt Nagykanizsa és Keszthely között, Nagykanizsán jelentős csökkenés figyelhető meg a távhasználatok számában. Ez a számolási módszerek egységesítésének is köszönhető. A nagyobb könyvtárakban egy stagnáló/csökkenő tendencia figyelhető meg, a kisebbekben egy stagnáló/emelkedő darabszám.

MŰHELY

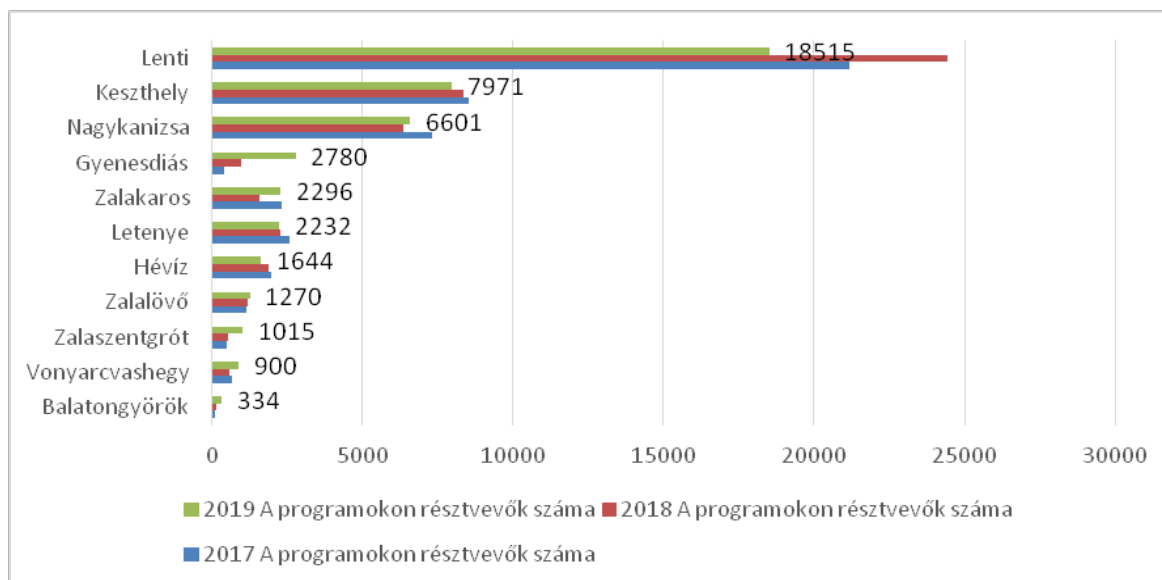
A könyvtári programokat vizsgálva érdekes, hogy számuk Zalaszentgrót és Letenye kivételével mindenhol csökkent, Gyenesdiáson nem változott.

Az összes könyvtárat tekintve mintegy 70-nel csökkent a programok száma 2018-hoz képest, de 2017-ben is több rendezvényt számolhattunk össze.

A települési nyilvános könyvtárakban tartott képzési programok közül a legtöbb program könyvtárhasználati foglalkozás volt (213), majd ezt követi az olvasási kompetenciafejlesztést, szövegértést fejlesztő képzés (176), de 60 digitális kompetenciafejlesztő képzést is tartottak a könyvtárak. Semhol nem volt engedélyhez kötött képzés, továbbképzés és nemzetiségek számára szervezett képzési program.

A programokon résztvevők száma is csökkent a teljes megyét figyelembe véve.

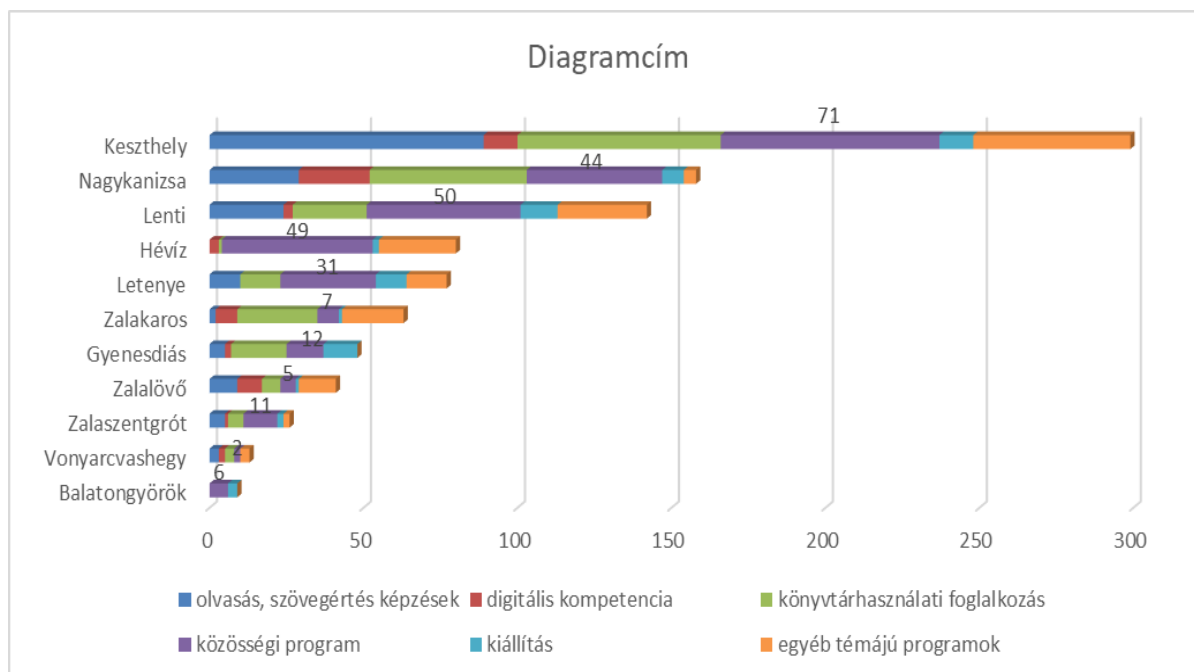

Lentiben történt egy jelentős visszaesés (6000 fő), ettől eltekintve a többi könyvtárban emelkedett a programokon résztvevők száma.

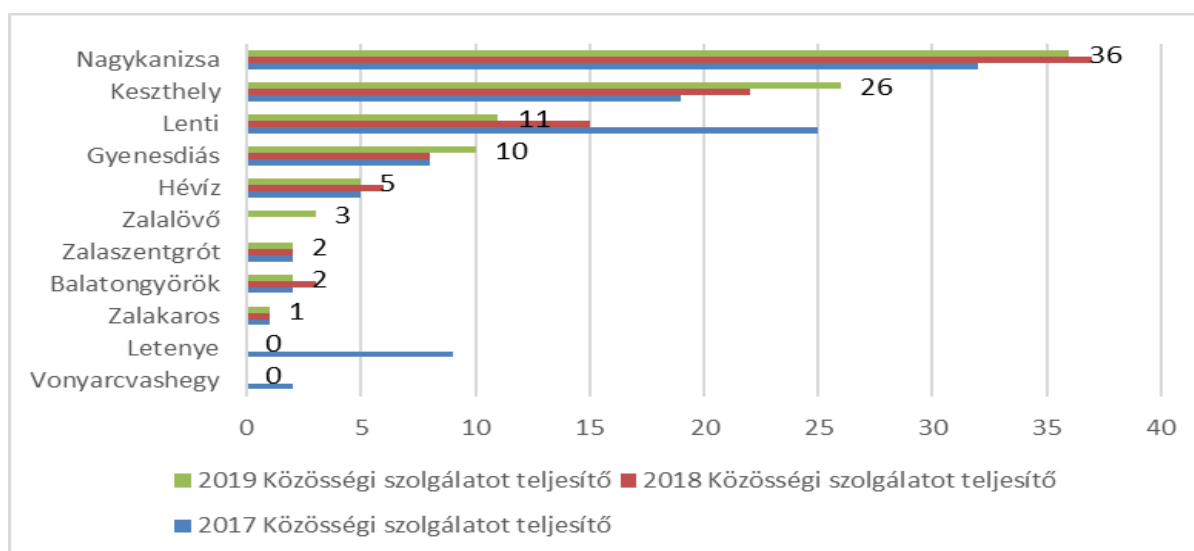
MŰHELY

A legtöbb kulturális közösségi program Keszthelyen volt (71), Lenti és Hévíz követi őket a sorban, aztán Nagykanizsa, ahogy alábbi diagramban is láthatjuk.

Minden településen jelen volt a kiállítás, mint programtípus. Kiállítások szervezésében kiemelkedik az 5000 fő alatti települések közül Gyenesdiás (11) és Letenye (10). A nagyobb települések közül Lentiben volt a legtöbb kiállítás (12)

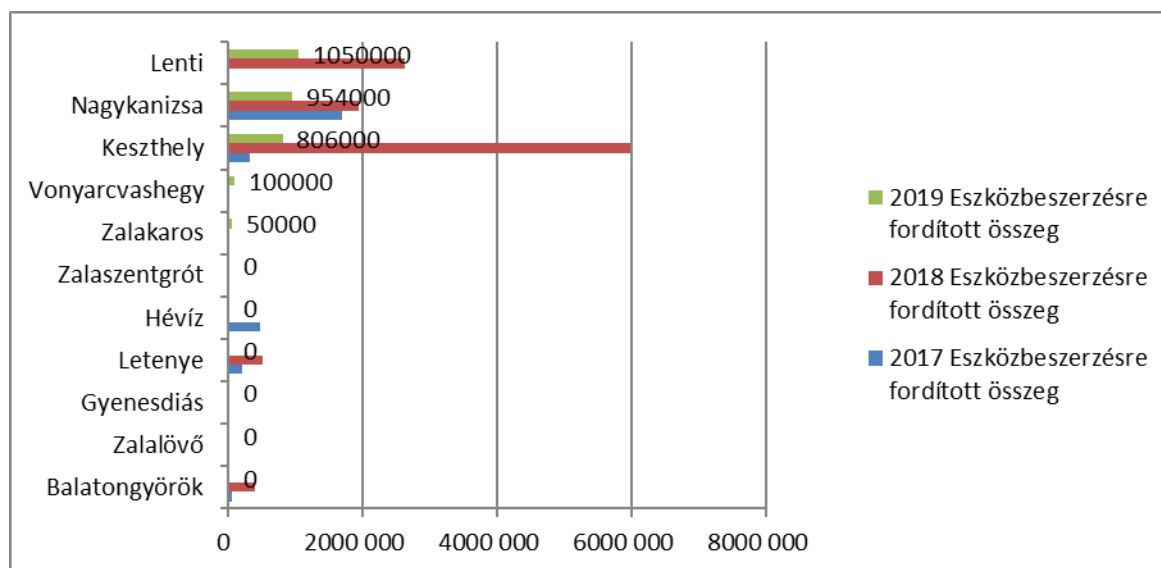

A közösségi szolgálatot teljesítők száma megyei szinten nem változott az előző évekhez képest. Az önkéntes munka továbbra sem terjedt el, tavaly csak Nagykanizsának volt 2 önkéntese.

MŰHELY

A fejlesztésre, eszközbeszerzésre fordított keret megyei szinten 2 960 000 Ft volt 2019-ben. Ez sokkal kevesebb, mint 2018-ban (11 437 800 Ft), de azt kell mondjuk, hogy nem tavaly lett kevesebb, hanem tavalyelőtt volt sok a keszthelyi könyvtár pályázatának köszönhetően.

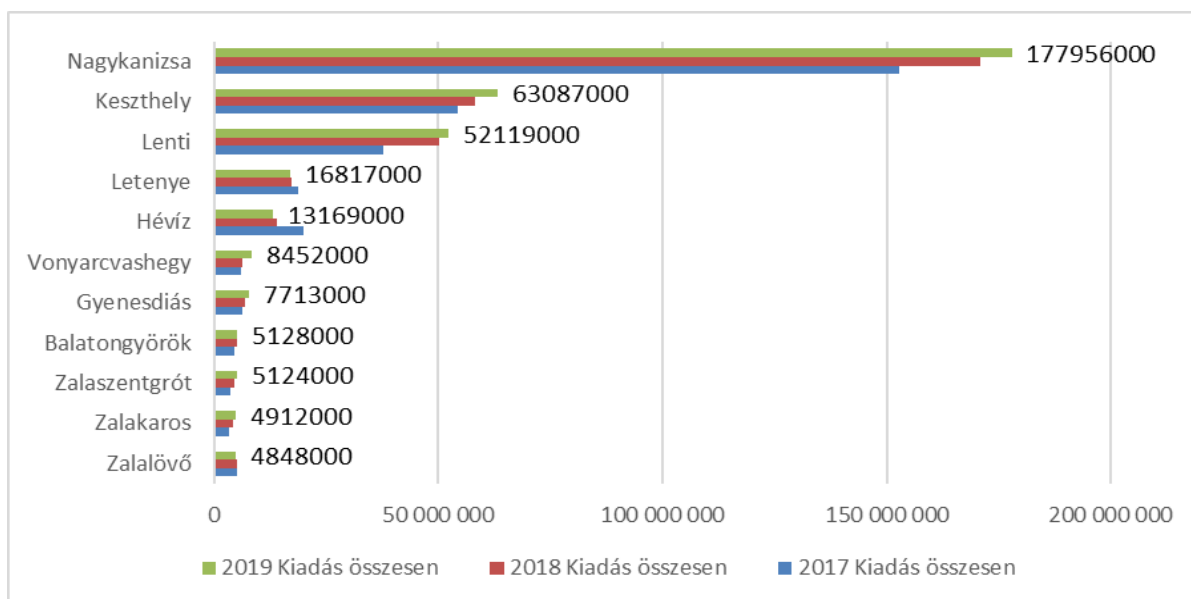
Babzsákfotelek, fejhallgatók kerültek beszerzésre Zalakaroson, számítógép Vonyarcvashegyen; nyomtatót, valamint Textlib modulokat vásárolt Keszthely könyvtára. Nagykanizsa is multifunkciós eszközt szerzett be, illetve informatikai fejlesztéseket hajtott végre (winchesterek cseréje SSD-re, hálózati adattár bővítés). A lenti könyvtárba egy nagy teljesítményű fénymásoló és mobiltelefonok kerültek.

Az *innovatív* megoldások közül néhányat említünk meg, ezzel is ötletet meríthetünk saját intézményünk fejlesztéséhez, illetve megpróbálhatjuk azokat mi is megvalósítani könyvtárunkban.

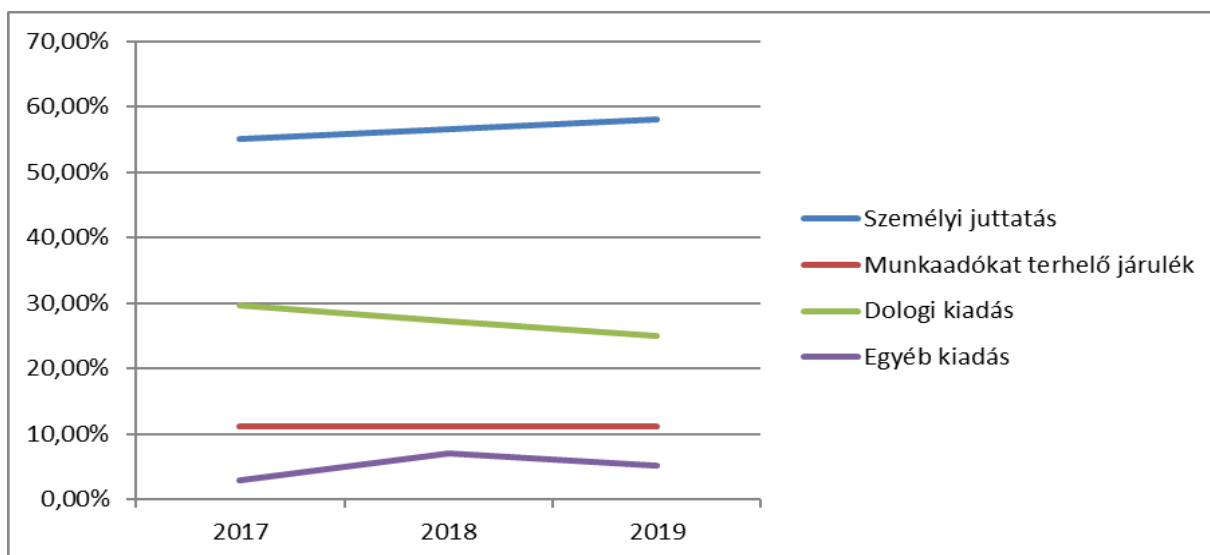
- Keszthelyen a Textib integrált rendszer használatáról készítenek a kezelést megkönnyítő videókat.
- Lenti könyvtára csatlakozott a „Nincs időm olvasni” kihíváshoz, az egyes témákhoz olvasnivalókat ajánlanak. A „Posztolj verset az utcára” kezdeményezéshez csatlakozva ünnepelték a költészet napját. Könyvtári foglalkozásokkal vettek részt a Községek Hete programsorozatban.
- „Kitűzővel a madarakért” – A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület természetvédelmi kampányában vett részt a letenyei könyvtár. „Letenye képeslapon”- régi képeslapok gyűjtése volt Letenye és környékéről. Vendégváró idézetekkel várják az olvasókat a jeles napokon, ünnepeken.
- A Halis könyvtár az iskolai értesítők összegyűjtésében jeleskedett, együttműködve az OPKM-mal. Halissuli – ismeretszerzés és könyvtár, 50 témanap és 2 tábor valósult meg 2019-ben.
- Zalaötvön multifunkciós oktatóteremmel lettek gazdagabbak.
- Zalaszentgrót a közösségi médiában való szerepvállalással tűnt fel, a honlapjuk is megújult. Sikerült felújítani a gyermekkönyvtári bejáratot, tinsarokkal is bővültek. Saját készítésű kiállításokkal színesítik a programok palettáját.

MŰHELY

A kiadások tekintetében a legmagasabb költségvetéssel Nagykanizsa bír, 177 956 000 Ft az éves költségvetésük. Letenye, Hévíz és Zalakaros kivételével minden településen emelkedett a kiadások összege.

A személyi kiadások a bérek (garantált bérminimum) emelkedése miatt emelkedő tendenciát mutatnak, miközben a munkaadókat terhelő járulékok nagyjából állandóak voltak. Mivel a bérköltségek magasabbak lettek, a dologi kiadásokat kellett lefaragni, azok csökkenést mutatnak.

A települési könyvtárak kiadásainak közel 2/3-a (58%) személyi költség, a többi dologi és egyéb költség.

Dóráné Mészáros Anikó